

DISSERTATIO
DE
USU
MENYANTHIDIS TRIFOLIATÆ,

QUAM
VENIA EXP. FACULT. MED. UPSAL.
PRÆSIDE

CAROL. PET.
THUNBERG,

EQUITIS AURAT. REG. ORD. DE VASA,
MEDIC. DOCT. PROFESS. MED. ET BOTAN. REG. ET ORD. ACAD. CÆSAR. NAT.
CURIOS. REG. SCIENT. LONDIN. HOIM. SOCIET. SCIENT. UPSAL. PHILAD.
PATR. HOIM. BEROL. NAT. SCRUT. PARIS. ET HAFNIENS. HIST. NAT.
LUND. HARLEM. AMSTELD. ZELAND. NIDROSIENS. TICINENS. IENENS.
HALENS. NAT. SCRUT. LINN. LONDIN. PHYS. GÖTTINGENS. MEDIC.
EDIMBURG. ET NAT. STUDIOS. IBID. MEMBRO; NEC NON ACAD.
SCIENT. PARIS. MONSPELIENS. AGRICULT. PARIS. MEDIC. LONDIN.
FLORENTIN. ET BATAVIN. IND. OR. CORRESPOND.

P. P.

CAROLUS JOH. KJELLMAN,

STIP. REG. WERMELANDUS.

IN AUDIT. BOTAN. D. 24 MAIJ 1797.

H. A. M. S.

UPSALIÆ,
LITTERIS JOH. FR. EDMAN, REG. ACAD. TYPOGR.

LANDS-FISCALEN

ÅDEL OCH HÖGACKTAD

HERR

DAN. HOLMBERG,

SAMT

WÄLÄDLA FRU

MAR. HOLMBERG,

FÖDD FRÖBERG.

Må en annan vid den förnåmes fötter nedläggna sina offer, för den blick af nedlåten ynnest, af hvilken han funnit sig swickrad; Jag tilfredsställer mitt hjerta, då jag tillägnar EDER dessa Blad, och offenteligen förklarar, at J ären mine störste Wäl-görare.

DE USU MENYANTHIDIS TRIFOLIATÆ,

§ 1.

Nihil æquius est et sapientiæ regulis convenientius, quam ut indigenis gens quælibet potissimum utatur felicioris vitæ adjumentis, neque apud exteros majori sumtu et labore quærat, quæ minori pretio et faciliori negotio domi possint comparari. Quotidie magna impensa ab exoticis terris res innumeræ petuntur, quas pares, si non præstantiores nobis ipsa præbet patria. Hanc viam Medicorum non pauci ingressi, medicamenta exotica, omisis in praxi indigenis, nimis sedulo adhibuerunt; quo factum est, ut optima quæque horum oblivioni sint tradita, quasi nihil utile, nihil præclarum nostro in climate produci posset. Exempli loco adferri poterit Herba apud nos vulgatissima, ad paludes frequens *Menyanthes Trifoliata*, vel ut Pharmacopolis audit, *Trifolium Aquaticum* l. *Fibrinum*, quæ virtutibus in medicina et oeconomia eximiis, haud paucas exoticas antecellit. De hac igitur herba efficaci et, si recte adhibetur, utilissima, speciminis Academici loco, nonnullas adducere lubet observationes.

§ 2.

Adumbratio Botanica.

In Menyanthide describenda prolixitatem eo magis evitare licebit, quo notior hæc est etiam rudioribus, et quo majori a Botanicis eximiis diligentia dudum est de-

A

scri-

scripta. Vocatur *Menyanthes Trifoliata*. LINN. sp. pl. 208 mat. med. p. 66. Syst. Veget. per GMELIN p. 329. Ceterisque ejus operibus; *Trifolium paludosum* LOBEL. Hist. 496. *Trifolium palustre* BLACKW. Herb. t. 474. DODON. Pempt. 570. *Trifolium Fibrinum* TILLANDZ Icon. 157. Sverice dicitur *Vattu-väpling*, *Vattuklöfver*, *Munkkål*; *Getkål*, *Bläcken* etc. Adcuratiorem ejus descriptionem invenimus in Hist. Nat. et Pharm. Prof. Cel. D. P. G. BERGII Mat. Med. p. 90 seqq. Nos igitur non nisi paucissimas adponemus notas.

Habitat in Europæ paludibus passim. Herba perennis. Mensibus Maji & Junii floret. Corolla hirsuta. Nectaria 5 ad basin germinis. Stigma 2 lobum. Caps. 1 locularis. Foliis ternatis, corollæ laciniis margine integris, superne barbatis, a reliquis speciebus dignoscitur. cfr. Flor. Dan. t. 541. Flor. Svec. p. 61.

§ 3.

Qualitas.

Succus herbæ expressus, vel infusum aquosum foliorum, quæ amarissima sunt, vitrioli martis subita nigrescentia, adstringentem produnt qualitatem. Ob amaritiam suam eximiam, nullo heterogeneo sapore mixtam, medicamini huic merito adjudicamus qualitates, quas vix in remediis exoticis, etiam laudatissimis deprehendimus. Hac herba melius nota et usu comprobata, facile sumtuosioribus exoticis carere possemus; e. g. Ligno Quassia, Cortice Simarubæ, Radice Columbæ, Faba Ignatii, Cortice Cascarillæ.

§ 4.

Vires.

Insigni gaudet vi hæc herba roborandi ventriculum.

varia ejus vitia tollendo, tam topica, quam remotiora, quæ ejus ab labe originem ducunt, neque in tenacitate humorum infringenda et in fæcibus referendis reliquis in praxi hodierna usitatis amaris cedit. Vices bilis mirifice supplet, digestionem debili motuque peristaltico languefcente, fibræ ventriculi et tubi intestinalis tonum restituit, *ὄρεξι* excitat, putredini in ventriculo resistit, atque acidum, ibidem pluribus ex causis collectum, corrigit. Vim autem laxantem et emeticam herbæ, a Vitio aliisque, immerito additam esse existimamus. Digestionem quidem promovet, non vero sursum nec deorsum evacuat. Quod si hic effectus apud debiliores vel delicatiora appareat, non immediate sed mediate virtuti herbæ est adscribendum. Cui tamen fini obtinendo medicamina, quæ habemus aptiora, longe præstat adhibere.

§ 5.

Usus Medicus.

In *Scorbuto*, etiam quando in ulcers erumpit, vim tuam exserit eximiam *Menyanthes*. Præscribitur hunc in finem infusum in cerevisia, vel ejus loco aqua, vel decocti forma epotum; atque externe, vel decocto aquoso ulcera lavando, vel folia ejus recentia, sive aqua macerata, circumvolvendo. Rusticis in *Anglia* adversus fæda exanthemata scorbutica, quibus verno tempore infestantur, succus herbæ expressus domesticum præbet remedium.

Contra maculas a cancro, scabie, herpete et tinea relictas decoctum saturatum mirifice inservit.

In *Hæmorrhagiis* uteri, a laxitate fibrarum oriundis, tonum restituendo, atque modo stiptico agendo, egregium præstat usum.

In *Hydrope*, imprimis illa in specie, quæ *Anasarca* dicitur, ubi, ob laxitatem nimiam intestinorum, plerum-

que Diarrhœa habet locum, non tuto præscribi possunt remedia usitata, Cremor Tartari et Scilla; sed potius amara, e quibus nostrum maxime se commendat.

In *Artbritide* Trifolium aquaticum in cerevisia coctum profuisse perhibetur, et folia aqua decocta loco adfecto adplicata calida ægrotis fuisse solatio. — Cum sero lactis vim herbæ salutarem in se ipso expertum BOERHAWIUS narrat. Idem quoque ALSTON commemorat, sed usum hujusremedii, momento licet mitigantem, plura postmodum attulisse incommoda. Quod quidem verum. Huic enim remedio commune est cum omnibus amaris, ut eruptionem Arthritidis impediant, quo accidit, ut nutrimentum superfluum, utpote vera arthritidis causa, ad viscera nobiliora, maximo cum ægrotantis periculo transmissum, nisi naturæ humores superfluos ad partes a corde remotiores determinandi, sit impedimento.

Vermes semper apud illos generari solent, quorum organa digestionis sunt debilitata, bilisque, debitis destituta qualitatibus, langvet. Amara heic commendari merentur, quæ in tubo intestinali actionem restitunt et meliora inter anthelmintica annumerari possunt. Hæc etiam est sententia VILLII statuentis, scrupulo pulveris trifolii aquatici dimidio aut integro quotidie jejuno ventriculo, cum decocto herbæ aut tenui cerevisia, dato, et hac medendi ratione per dies duodecim aut quindecim protracta, primis quidem diebus tormina, et quidem dira, sine vermium excretionem fuisse excitata; qui tamen diebus sequentibus copiose absque torminibus seceserunt.

In *Febribus Intermittentibus*, magno etiam cum successu, remedium hoc fuit adhibitum; ubi tamen illa, quæ in usu amarorum in genere obtinet, cautio est adhibenda, ut primæ viæ omni ab sorditie et ingestis liberentur. Quæ autem ratione hoc remedium, æque ac reliqua amara
fe-

febrim tollant, non facile indagatur. Forsitan reprimunt spasmos, partim agendo in fibras musculares ventriculi, partim in nervos se cum ventriculo communicantes, primo in ipso ventriculo, dein in tota corporis superficie. Quo minus in partes a ventriculo remotas vim suam exfereret, vel absorptio hic obtineret, repugnare videtur celerior ille medicaminis effectus, quam ex absorptione expectare licet. Hujus remedii in feбри quarta-na debellanda magnam se expertum fuisse efficaciam VILLISIUS memorat. ODHELIUS, DARELLI, BERGIUS, celebratissimi Medici nostrates, idem sibi contigisse testantur. Pauperioribus certe, qui corticem Peruvianum magno pretio sibi adquirere non valent, hoc maximopere commendari debet medicamentum, quod in febribus nuperime dictis regularibus, quæ tempore autumnali plerumque grassantur, omnino est præstantissimum. Ad saporem tum trifolii aquatici, tum corticis peruviani involvendum, vimque remedii augendam, ambo hæc in massa pillularum combinari possunt.

In *Gastrodynia Atonica* usus protractus Trifolii aquatici vel puri, vel cum sale Amoniaco martiali mixti magnopere est commendatus, atque cortici peruviano præferendus. Prælect. cel. D. Prof. ACREL.

Circa usum hujus remedii ac reliquorum Amaro-rum tamen est observandum, quod nec in morbis he-cticis, nec in febribus inflammatoriis, nec in remittentibus biliosis, ubi adsunt signa gastrica et inflammatoria, nec in statu graviditatis tuto adhiberi possit.

§ 6.

Methodus medendi.

Usurpatur hoc remedium aut in forma Theæ, vel in-fusi coctione saturatori præparati.

Extractum aquosum vulgo, vel spirituosum Ph. Dan. p. 172 efficax est, et frequentem commodumque præbet usum.

Essentia Ph. W. p. 87. in desuetudinem venit et rarius nostro tempore præscribi ac propinari solet.

In forma pillularum etiam dari solet medicamentum a trifolio nostro paratum ab uno scrup. ad dimid. drachm. quotidie.

Succus expressus admodum validus est, nec nisi in casu desperato adhibendus.

Herbæ Lib. IV dant Extracti aquosi circiter unc. VI. *Tinctura spirituosa* intensius est amara, ejusque usus ideo deberet esse frequentior.

In substantia optime herba nostra præscribitur, modo organa digestionis non adeo sint debilitata, ut sine majori ægroti incommodo hoc fieri nequeat.

§ 7.

Usus Oeconomicus.

Herbam valde licet amarā et quodammodo fœtidam pecora tamen non repudiant. Tabidis ovibus aliisque pecudibus eximium hanc esse remedium traditur. Quin et ab hominibus, annonæ pressis caritate, in Westrobothnia, admixta portione farinæ exigua, ex radicibus panis, etsi haud sapidus, aliquando conficitur. Coctioribus cerevisiæ folia lupuli loco inserviunt, unde potui additur sapor a cerevisia Anglica (Porter dicta) non multum discrepans. Modum, quo hunc in finem adhibetur Menyanthes, in *Novo Diario Oeconomico* anno 1790, mense Julii, ex narratione Angli cujusdam navarchæ, attulit D. Dr. S. LILJEBLAD, quam videsis. Plura, quæ in hanc rem adferri possent, addere temporis angustia vetat.

